

WEB-BASED DISTANCE EDUCATION TURKISH FOREIGN LANGUAGE TEACHING METHODS

**YABANCI DİL EĞİTİMİNDE WEB TABANLI UZAKTAN TÜRKÇE
ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ**

Fatih Mehmet TÜRKER¹

Abstract

The purpose of this study, teaching Turkish as a foreign language for web-based distance education model, which was prepared according to the teaching site should draw attention to the preparation and availability of basic education in this area is to discuss models. Turkish as a foreign language in a web-based environment in order to learn the work done in our country is limited. As of year we were in some studies done in this area, although it is not possible to say that these studies are adequate. Mainly in English around the world talking with wide field of Arabic, French, Russian, German and Spanish as the language of the web-based environments as a foreign language in order to learn the many internet site Although created for Turkish European Language Portfolya to the (ADP) prepared in accordance with web-based learning environment has not been fully prepared. The history of language teaching, although until today contain many different underlying causes of these changes quest of finding the best method of researchers, geographical conditions and the country is seen to stem from language policies they apply. Formal education in educational institutions face to face teaching models developed for water for formal education innovations, even if the web-based teaching model is unable to respond fully to the needs seen. In this study, Turkish web-based environments to teach foreign languages prepared to order and to be prepared teaching sites, curriculum, content development and material production process should be based basic education models of what might be the question to find the answer has been studied.

Key words: Turkish teaching, web-based instruction, instructional models.

Özet

Bu çalışmanın amacı, yabancı dil olarak web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi için hazırlanan öğretim sitelerinin hangi öğretim modeline göre hazırlanması gerektiği konusuna dikkat çekmek ve temel öğretim modellerinin bu alandaki kullanılabilirliğini tartışmaktır. Türkçenin web tabanlı ortamlarda yabancı dil olarak öğretilmesi amacıyla ülkemizde yapılan çalışmalar sınırlıdır. İçinde bulunduğumuz yıl itibarıyla bu alanda bir kısım çalışmalar yapılmakla birlikte bu çalışmaların yeterli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. İngilizce başta olmak üzere, dünyada konuşulma alanı geniş olan Arapça, Fransızca, Rusça, Almanca ve İspanyolca gibi dillerin web tabanlı ortamlarda yabancı dil olarak öğretilmesi amacıyla pek çok internet sitesi hazırlanmış olmasına rağmen, Türkçe için Avrupa Dil Portfolyasına (ADP) uygun olarak hazırlanmış web tabanlı öğrenme ortamları tam olarak hazırlanamamıştır. Dil öğretiminin tarihi günümüze kadar pek çok değişiklikler içermekle birlikte bu değişikliklerin temel nedeninin araştırmacıların en iyi yöntemi bulma arayışları, coğrafi koşullar ve ülkelerin uyguladıkları dil politikalarından kaynaklandığı görülmektedir. Örgün eğitim kurumlarında yüz yüze eğitim için geliştirilen öğretim modelleri örgün eğitim için yenilikler sunsa bile, bu modellerin web tabanlı öğretimin ihtiyaçlarına tam olarak cevap veremediği görülmektedir. Bu çalışmada, Türkçenin web tabanlı ortamlarda yabancı dil öğretilmesi amacıyla hazırlanan ve hazırlanması düşünülen öğretim sitelerinin, müfredat, içerik geliştirme ve materyal üretimi süreçlerinin dayanması gereken temel öğretim modellerinin neler olabileceği sorusuna cevap bulmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Türkçe öğretimi, web tabanlı öğretim, öğretim modelleri

¹ Okt. Dr. İstanbul Üniversitesi. Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.

GİRİŞ

Dil öğretimi konusunda günümüze kadar pek çok yöntem geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu yöntemler birbirlerine alternatif yöntemler gibi görünse de genel olarak tamamlayıcı yöntemler olarak kabul edilmekte ve bir metot diğerini inkâr etme yerine tamamlamaktadır. Dil öğretim yöntemlerinin sürekli olarak değişmesinin temel nedenleri arasında her geçen gün gelişen teknolojik olanaklar, internetin bütün dünyada sınırları daha şeffaf hale getirmesi ve buna bağlı olarak kültürel iletişim ve etkileşimin hızlanması olarak sıralayabiliriz. Dilbilimcilerin dil öğretim yöntemleri üzerinde bugüne kadar yöntem geliştirmelerine rağmen herkesin üzerinde hemfikir olduğu bir öğretim yöntemi üzerinde henüz bir görüş birliğine varılamamıştır. Günümüze kadarki öğretim yöntemlerine bakıldığında dil öğretim yöntemlerinin Francois Gouin'in 1880 yılında kaleme aldığı "Yabancı Dilleri Öğrenme ve Öğretme Sanatı" adlı eseriyle başlamış olabileceği düşünülebilir. Yirminci yüzyılın başlarında "Düz varım" yöntemi kabul görmüş olmasının yanında, dilsel- işitsel yöntemin 1950'li yıllardan itibaren etkili bir yöntem olarak kullanılabilmesi düşünülmüştür. 1960'lı yıllarda ise dil bilgisi çeviri yöntemine paralel olarak "Bilişsel Dil Öğrenme" yöntemi yöntem olarak kabul edilmiştir. Günümüze kadar "Davranışçı, Bilişsel, Duyuşsal ve Yapılandırmacı" yaklaşımlara paralel olarak "İletişimsel" yaklaşım dil öğretim yönteminde etkili olmuştur.

Web tabanlı dil öğretim yönteminde ise teknolojik olanakların da öğretim modellerinin tasarımına sağladığı kolaylıkları göz önüne alınarak, kuramsal olarak tek bir kuramdan çok, kuramlar arası bir yöntemin kullanılması gerektiği görülmektedir. Günümüzde teknolojik olanakların hızla gelişmesi Bilgisayar Destekli Öğretim Yöntemini yeni bir dil öğretim yöntemi olarak her geçen gün dil öğretiminde kullanıldığı görülmektedir.

Bilgisayar Destekli Eğitim, bilgisayardan öğrenme-öğretme ve okul yönetimi ile ilgili bütün faaliyetlerde kullanılmaktadır (Demirel vd, 2001). Teknolojinin öğrenme ortamı olarak kullanılması, öğretim sürecini ve öğrenci motivasyonunu güçlendirici, öğrencinin kendi öğrenme hızına göre yararlanabileceği ve kendi kendine öğrenme ilkelerini uygulayabileceği bir öğretim yöntemi olarak tanımlanmaktadır (Şahin ve Yıldırım, 1999). Çalışmada sırasıyla modeller üzerinde durulacak ve bu modellerin web tabanlı uzaktan dil öğretim sitelerinin tasarım ve içeriklerinin gelişimine katkıları ele alınacaktır.

Dil Öğretim Yöntemleri

İnsan çevresiyle etkileşimine paralel olarak yaşam boyu bilgi, beceri, tutum ve yetenek kazanır. Buna bağlı olarak öğrenme, yaşam boyu devam eden bir edinim ve kazanım sürecidir. Öğrenme dinamik bir süreçtir. İnsan yaşadığı müddetçe sürekli bir şeyler öğrenir. Bir konuyu öğrenen insan artık öncekinden farklı biri olmuştur. Bu farklılaşma insanın davranış ve tavırlarını bekli de kişiliğini bile değiştiren bir farklılaşmadır. (Rogers, 1996) öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ve insandaki öğrenmeden kaynaklanan değişimlerin temel nedenlerine dair geliştirilen öğrenme modellerini "Davranışçı kuram, Bilişsel kuram, Duyuşsal kuram, Yapılandırıcı kuram, İletişimsel kuram olarak sıralamaktadır. Yabancı dil öğretim yöntemlerini (Doğan, 2012) aşağıdaki başlıklar altında ele almıştır:

- Dil bilgisi çeviri yöntemi
- Doğal dil öğretim yöntemi
- İşitsel- dilsel öğretim yöntemi
- Durumsal dil öğretim yöntemi
- İletişimsel dil öğretim yöntemi

- Okumalı dil öğretim yöntemi
- Bilişsel dil öğretim yöntemi
- İşitsel- görsel dil öğretim yöntemi
- Seçmeceli dil öğretim yöntemi
- İşlemsel-kavramsal dil öğretim yöntemi
- Tüm fiziksel tepki dil öğretim yöntemi
- İşbirlikli dil öğretim yöntemi
- Sessiz dil öğretim yöntemi
- Danışmanlı dil öğretim yöntemi
- Telkinle dil öğretim yöntemi
- Çoklu zekâ dil öğretim yöntemi
- Sinir dilbilimsel dil öğretim yöntemi
- Göreve dayalı dil öğretim yöntemi
- İçerik merkezli dil öğretim yöntemi
- İşletimsel dil öğretim yöntemi
- Sözlüksel dil öğretim yöntemi

Yukarıda sıralanan dil öğretim yöntemleri günümüze kadar yabancı dil öğretiminde kullanılmış, bu yöntemlere bağlı olarak içerik ve materyal geliştirilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak web tabanlı ortamda öğretimi ile ilişkin kullanılacak materyal ve yöntemlere hangi öğretim yönteminin daha uygun olduğu konusunda kesin bir hüküm verilememesine rağmen, özellikle bu alanda çalışma yapacak araştırmacıların “İletişimsel, İşlemsel- kavramsal, Bilişsel, İşitsel- görsel” yöntemlerden yararlanabilecekleri konusunda uzmanların hem fikir olduğu söylenebilir. Aşağıda sırasıyla bu yöntemler hakkında genel bilgiler verildikten sonra, web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi açısından yöntemlerin kullanılabilirliği ele alınmıştır.

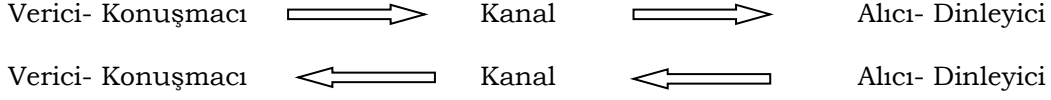
İletişimsel Yöntem

İletişimsel yaklaşım dil öğretiminde dilin kurallarından çok kullanımı üzerinde durmaktadır. İletişimsel dil öğretim yöntemi, öğretimde iletişimsel yeterlilik edinimini esas alan bir öğretim yaklaşımıdır. İletişimsel yeterlilik, hedef dilin sözdizimi, yapıbilim, sesbilim ve anlambilim gibi temel birleşen bilgilerinin edinimiyle kazanılır. Çünkü dil kullanımı hem dil bilgisi yapılarının nasıl ve nerede uygun ifadeler şeklinde kullanılacağını hem de bağlam ve toplumun sosyo-iletişim sistem bilgilerine gerek duyar (Doğan, 2011: 142). Dil öğrenmek dışarıdan gelen uyarıcılara tepki vermekten çok zihinde gerçekleşen bir süreçtir. Bu bağlamdan hareketle dil öğrenme süreci davranış değiştirmekten çok zihinsel işlemlerin yaratıcılığını gerektiren bir süreçtir. Bu işlemler bireyi sürekli etkileyerek öğrenilen çeşitli bilgileri zihinde işlemeye yönlendirir. Öğretmen bir rehberdir. Öğretim sürecinde çeşitli materyaller kullanır (Rodriguez Seara, 2004). Chomsky üretimsel dönüşümlü dil bilgisi kuramında dilin doğasını iki kavramla açıklamaktadır. Bunlar *Kompetenz* (yeti), ve *Performanz* (edim) kavramlarıdır. *Kompetenz* kavramıyla bir dilin temelini, dilin insanın zihninde nasıl işlediğini ve çalıştığını anlamaya yarayan bir sistemin bulunduğu, *Performanz* kavramıyla ise dilin günlük yaşamda kullanılışı, yazılı ve sözlü iletişim ortamlarında uygulanışı vurgulanmaktadır.

Günümüzde iletişim teknolojisinin de gelişimine paralel olarak, *kommunikative Kompetenz* olarak adlandırılan iletişim yetisi veya yöntemi adıyla üçüncü bir boyutu eklenmiştir (Demirel, 1993; Doye, 1995). Bir dili konuşma ve anlama becerisi, öğrencinin kendi kültürünün yanında öğrendiği yabancı dilin kültürünü algılama, anlama çabası, öğrencinin olası konuşma durumlarında belirli yapılara hâkim olma bilmesi ve duruma uygun tepki vermesi. Yabancı dil öğretim yöntemlerinden iletişimsel yaklaşımda hedeflenen ve bir dili bildirişim ihtiyacını karşılamaya yönelik bir ortamda ve uygun biçimde kullanarak karşılıklı anlaşmayı sağlayan yeti. Bu yeti,

ancak öz ve yabancı kültür, toplum vb. bilgisi ve bakış açısının değişmesi ile oluşur. İletişimsel yeti, dilbilimsel yeti ile birlikte dil edinimini gerçekleştirir (Genç, 2000: 101). Dilbilimsel açıdan iletişim eylemi üç temel kavram üzerinde yoğunlaşmaktadır.

1) Verici- Konuşmacı, Kanal, Alıcı- Dinleyici

Yukarıda da görüldüğü gibi dil iletişimi “Verici” ile “Alıcı” arasında uygun ortam olarak da tanımlayabileceğimiz “Kanal” ile gerçekleşmektedir. Dilin web tabanlı uzaktan öğretimine uyarladığımız zaman karşımıza aşağıdaki gibi çıkmaktadır. Şekil-1

Şekil-1

İletişimsel yöntemin öngördüğü dil öğretim modelinin günümüzde dil öğretimi için tasarlanan web tabanlı uzaktan dil öğretim ortamları için temel kuramsal dayanak olabileceği görülmektedir. Çünkü Avrupa Dil Portfolyosu (ADP) dil öğretiminde eylem odaklı bildirişimsel yöntemi temel olarak kabul etmektedir. Çünkü günümüzde en çok kullanılan bildirişim aracı dildir. Dil bildirişiminin hem taşıyıcısı hem de bizzat kendisidir. Bildirişim, duygu ve düşüncelerin her hangi bir yolla başkalarına aktarma eylemidir. Yüz yüze veya farklı teknolojik aletlerden her hangi biriyle bir başka kişiyle iletişim veya haberleşme içinde olmak anlamında kullanılmaktadır. Genellikle haberleşme alanında kullanılan bir terim olsa da bildirişimin günümüzde dil öğreniminin ve öğretiminin en önemli unsurlarından birisi olduğu muhakkaktır. Bildirişimde sadece haber veya bilgi paylaşımının yanında duygu ve düşüncelerin paylaşımı, görüş alış- verişi gibi hayatın her alanında kullandığımız iletişim unsurlarının tamamı kullanılmaktadır. Bildirişim karşılıklı olabileceği gibi tek yönlü de olabilir.

Web tabanlı uzaktan öğrenme, elektronik araçlarla yapılan öğrenme eylemi diye kısaca tanımlayacağımız öğrenim sürecidir. Teknolojinin gelişmesiyle her geçen gün etkinliği ve kullanım alanı genişleyen bir öğrenme aracıdır. Zamanla web tabanlı uzaktan öğrenme konusunda farklı kavramlar ortaya çıkmıştır. Web destekli öğretim (*web basen instruction*), eşzamanlı öğretim (*sincronize instruction*), eşzamansız öğretim (*asincronize instruction*), sanal eğitim (*virtual education*), bilgisayar destekli uzaktan eğitim (*computer based distance education*), bilgisayar ortamı/destekli iletişim (*computer-mediated communicaitons*), internetle eğitim İnternete dayalı/destekli eğitim (*İnternet based/aided education*), çevrimiçi eğitim (*çevrimiçi education*) kavramları

olarak birbirinden farklı disiplinlermiş gibi görünse de birbirini tamamlayan bir bütünün parçaları olarak düşünülebilir.

İletişimsel yöntemin web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimine sağladığı avantajları şöyle sıralamak mümkündür:

- İletişimsel yöntemde araç olarak kitap dışında resim, grafik, video, animasyon vb. iletişim araçlarının kullanılıyor olması,
- Öğrencilerin kendi öğrenme etkinliğinin sorumluluğunu kendileri taşıyor olması,
- Dil bilgisi kurallarının tümevarım yöntemiyle bağlam içerisinde sezdirilerek öğretiliyor olması,
- Öğrencinin, hedef iletişim araçları sayesinde öğrenmek istediği hedef dilin kültürü ve kültür öğeleriyle iletişime geçme olanağı bulması,
- Öğrencinin bilgi edinimini kendi kendine özgür olarak yapması,
- Öğrencinin sadece dilin içeriğine değil, öğrenme sürecine de odaklanması,

Yukarıda belirtilen nedenler iletişimsel yaklaşımın web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim ortamlarının müfredatlarının belirlenmesi, içeriklerin oluşturulması ve bu içeriklere uygun materyallerin üretilmesinde kullanılacak bir yaklaşım olduğunu göstermektedir.

Kavramsal- İşlevsel Yöntem

Kavramsal işlevsel yaklaşıma göre dil öğretiminde temel iki soru vardır.

- a. Ne öğretilmeli?
- b. Nasıl öğretilmeli?

Springer (1996) kavramsal- işlevsel yaklaşıma göre dil öğretiminin temel noktalarını “Birleştirme” ve “Çözümleme” olarak ikiye ayırmıştır. Birleştirme tekniğinde kolaydan zora basitten karmaşığa doğru bir öğretim tekniğinin kullanılması gerektiğini, çözümleme tekniğinde ise, öğrencilerin dili öğrenmek için gerekli ihtiyaçlarını belirleme ve bu ihtiyaçlara uygun içerikler hazırlama olarak belirtmiştir. ADP'nin dil öğretiminde seviyelendirerek A1, A2, B1, B2, C1, C2 olarak belirlediği “temel, orta, ileri” düzey kazanımlar kavramsal- işlevsel yöntemin dil öğretim tekniklerine uygunluk göstermektedir. Web tabanlı uzaktan dil öğretimi için hazırlanacak öğrenme ortamlarında kolaydan zora doğru bir öğretim yönteminin kullanılması ayrıca öğrencilerin dil öğrenme ihtiyaçları da belirlenerek, ihtiyaçları karşılayacak öğretim materyallerinin hazırlanması gerekmektedir.

Doğan (2012: 222) işlevsel- kavramsal öğretim sürecinin eşik düzey ders programında aşağıdaki on dört konunun esas alınarak yapılacağını belirtir:

1. Kişisel tanıtım	8. Sağlık ve esenlik
2. Ev ve yuva	9. Alışveriş
3. Evde yaşam	10. Yiyecek içecek
4. Eğitim ve gelecekteki meslek	11. Hizmetler
5. Boş zaman ve eğlence	12. Gezip görülecek yerler
6. Seyahat	13. Yabancı dil öğretimi
7. Başkalarıyla ilişkiler	14. İklim ve mevsimler

Yukarıdaki tabloda kavramsal –işlevsel yöntemin dil öğretiminde ön gördüğü içerik sıralamasının ADP'nin dil öğretiminde öngördüğü içerik sıralamasıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. ADP dil öğretiminde eylem odaklı dil öğretim yöntemini temel olarak almakla beraber dil öğretimindeki temel özellikleri şöyle belirtmektedir:

- *Çok işlevli:* Dil öğrenim olanaklarının planlanma ve hazırlanmasında, tüm amaç ve hedefleri kapsayacak şekilde ve kullanılabilir olması. *Esnek:* Çeşitli koşullarda kullanıma uyandırılabilir olması.

- *Açık*: Düzenin daha fazla geliştirme ve ayrıntılandırılmaya uygun olması.
- *Dinamik*: Kullanımdan kaynaklanan deneyimlere dayalı olarak sürekli geliştirilmesi.
- *Kullanışlı*: Kullanıcıya yönelik anlaşılır ve kullanılabilir olması.
- *Saplantısız*: Rekabet içindeki çeşitli dilbilimsel ya da eğitimbilimsel kuram ve didaktik yaklaşımlardan birine kayıtsız şartsız bağlanmaması.

Kavramsal-işlevsel yöntemin yukarıdaki verilen tablodaki bir konu için hazırlanmasını önerdiği ders adımlarını (Doğan, 2012) şöyle sıralamaktadır:

- *Talimat verme*: Konuya hazırlık için kısa bir diyalog işlenir ve onunla ilgili bir resme bakılarak konu tartışılır.
- *Dinleme öncesi etkinlikler*: Resimdekilerin ne konuştuklarının tahmin edilmesi istenir.
- *Dinleme sonrası etkinlikler*: Bu aşamada diyalog dinletilir ve resimlerle ilgili yapılan tahminlerin doğruluğu kontrol edilir.
- *Etkinlikler sonrası dinleme*: Diyalog ve sorular öğrencilerin kişisel deneyimine uygun olanlardan seçilir.
- *Yönlendirmeli iletişim*: Alıştırmalarla ilgili ek örnekler verilir ve öğrencilerden bu durumların genelleştirilmesi istenir.
- *Özgür iletişim*: öğretimin ileri aşamalarında belirlenen herhangi bir durumla ilgili serbest konuşma yaptırılır ve bunlardan elde edilen sonuçlara göre öğrenim değerlendirilir.

ADP'nin dil öğretiminde öngördüğü yukarıdaki yaklaşımlar ile kavramsal-işlevsel yöntemin dil öğretiminde öngördüğü öğretim yönteminin benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamdan hareketle kavramsal-işlevsel yöntemin, web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim modellerinin üretiminde yararlanılması gereken bir model olduğu görülmektedir.

İşitsel- Görsel Yöntem

İşitsel- görsel yöntem dil öğretiminde iletişim araçları ve teknolojik araçların kullanılmasını öngören bir öğretim yöntemidir. Görsel materyallerin kullanımı bir bütünün parçaları olarak öğretim olanağı sunmaktadır. Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim materyalleri hazırlanırken yararlanılabilecek temel yaklaşımlar sunan bu yöntemle günümüzün iletişim teknolojilerinin sunduğu sınırsız olanaklarla dil öğretim materyalleri geliştirilebilir. İşitsel-görsel dil öğretim yöntemiyle web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim ortamları için:

- Günümüz bilgisayar teknolojisinin sunduğu
 - Animasyonlar
 - 3D simülasyonlar
 - Sürükle bırak uygulamaları
 - Kısa video filmler
 - Resimli sözlükler
 - Bulmacalar
 - Renkli sözcük oyunları
 - Sözcük eşleştirmeleri içeren görsel materyaller hazırlanabilir.

Bilişsel Yöntem

Bilişsel yöntemle göre öğrenme, gözlemlenemeyen ve zihinde gelişen bir öğrenme sürecidir. Naom Chomsky'nin "Dil öğrenilmez edinilir" görüşü bilişsel kuramın temelini oluşturmaktadır. Chomsky dil öğrenmenin doğuştan gelen bir yetenek olduğunu savunmaktadır. Bilişsel kurama göre insan beyninin belirli bir bölümü dil edinimi kazanmak üzere yapılandırılmıştır. Bilişsel kuram davranışçı kurama bir tepki

olarak doğmuş ve davranışçı kuramın cevaplayamadığı sorulara cevap bulmaya çalışmıştır. Davranışçı akımların kısmen öğrenmeyi açıkladığı kabul edilmekle birlikte öğrenme hakkında bugün bütün uzmanların ortaklaşa kabul ettiği gerçek öğrenme olayının uyarıcı tepki ilişkisinden çok daha kompleks bilişsel bir süreç olduğu gerçeğidir. (Cullingford, 1990) öğrenme sadece davranışlarla ölçülmeyecek kadar karmaşık bir zihinsel süreçtir. Bilişsel kuramın öğrenme basamaklarını şöyle sıralamak mümkündür;

- Öğrenmede bütün ile parça arasındaki ilişki önemlidir.
- Öğrenme edinimi bilginin öğrenildiği ortama göre değişmektedir.
- Öğrenmede bütüncül bakış önemlidir. Parçaların toplamı her zaman bütünü vermez.

Resnick'e (1989) göre öğrenci, bilgileri dört ana süzgeçten geçirerek edinir.

- Öğrenilecek konudaki ön bilgiler,
- Öğretici ile öğrenci arasındaki ödül, ceza ve beklentiler,
- Öğrencinin öğrenme sürecine yöntemi,
- Öğrencinin yaşadığı sosyal çevre,

Yeni bilgiler öğrenciye bir şeyleri açıklayabilme gücü verdiği ve daha önceki bilgileri genişletebilme olanağı sunabildiği oranda öğrenci için anlamlı olacaktır (Cohen, Mc Laughlin ve Talbert, 1993). Eğitimin asıl amacı öğrencilerin daha yeterli, daha kapsamlı, daha güçlü ve daha doğru anlamlar üretebilmesidir (Newmann, 1993). Bilişsel kurama göre her birey dil öğrenmek için doğuştan gelen dil edinimine sahiptir. Bilişsel kuramla birlikte araştırmacılar dilin işlevsel ve iletişimsel yönü üzerinde durmuşlardır. İşlevsel ve iletişimsel yaklaşımlar birbirinin tamamlayıcısı konumundadırlar. İşlevsel yaklaşım öğretimsel bir dönüşü, iletişimsel yaklaşım ise eğitimsel bir dönüşü içermektedir (Springer, 1996).

Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim uygulamalarına yönelik materyaller hazırlanırken bilişsel yöntemin öngördüğü aşağıdaki özelliklerden yararlanılabilir:

- Bilişsel dil öğrenme yöntemine göre dil öğretiminde dilin öğretim aşamaları ve süreçleri genel olarak evrensel bir çizgide olmalıdır.
- Önce öğrenilen bilgilerden yararlanır. Öğrenci öğrenme sürecinde aktif bir rol oynar.
- Öğrenmede dört temel dil becerisine (okuma, dinleme, yazma, konuşma) yönelik *bilgi, beceri ve yetenek* sıralamasına uygun etkinlikler oluşturulmalıdır. Bu etkinliklerle öğrencinin bilinçli öğrenme sürecine katkı sağlanmış olur.

Diğer Yöntemler

Davranışçı Yöntem: Davranışçı yöntemlere göre öğrenme, uyarıcı ile davranış arasında bir bağ kurularak gelişir ve pekiştirme yoluyla davranışlar değişir.(Özden, 2011) Davranışlar uyarıcı-tepki- şartlandırma ve pekiştirme bağlamında kalıcı olarak değiştirilebilir. Bir davranış veya bilgi bireyde otomatik hale gelinceye kadar tekrar edilir. Olumlu davranışlar pekiştirilir ve alışkanlık oluşturulur. Bu yaklaşımda zihin bir kara kutuya benzetildiği için kutunun içindekilerle yani düşünme, anlama, sorgulama, zihinde yapılandırma gibi süreçlerle ilgilenilmez. Eğitim sürecinde öğrencinin istedikleri, amaçları, öğrenme teknikleri, düşünme biçimleri, bilgileri seçme ve zihinde yapılandırma durumları dikkate alınmaz.(Alamargot, 2001; Rocheleau, 2000; Barnier, 2005; Güneş, 2007) Davranışçı kurama göre dil öğreniminde;

- İyi uyarıcılar kullanılmalıdır.
- Sürekli tekrarlar yapılmalıdır.
- Olumlu davranışlar pekiştirilmelidir.

- Alışkanlıklar oluşturulmalıdır.

Dil bilgisi çeviri yöntemi: Dil bilgisi çeviri yöntemi geleneksel örgün eğitim modellerinde veya web tabanlı uzaktan dil öğretim modellerinde kullanılan bir öğretim yöntemidir. Öğrenilmesi hedeflenen dildeki metinlerin ana dile çevrilmesi yöntemidir. Bu yöntem dil bilgisi kurallarını temel olarak öğrettikten sonra hedef dilden çeviri yaparak dil öğretimi yöntemini benimser. Bu yönüyle yıllarca kullanılmıştır. Ama ADP'nin eylem odaklı dil öğretim ilkesine bu katı kurallarıyla uymayan bir yöntem olduğunu söylememiz mümkündür. Fakat web tabanlı uzaktan dil öğretimi amacıyla yapılan programların içerisine kısa ders anlatım videolarıyla öğrencilere tercihli olarak dil bilgisi öğretim bölümleri koymak mümkündür. Bu bölüm dil öğretimde benimsenen ana iletişimsel yönetime destek amacıyla olmalı ve uygulanan öğretim programının küçük bölümünü oluşturmalıdır.

Doğal dil öğretim yöntemi: Doğal dil öğretim yöntemi öğrenci ile öğretmen arasında yoğun etkileşimi zorunlu kılan bir öğretim yöntemidir. Dolayısıyla web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi uygulamalarında her ne kadar günümüz bilgisayar teknolojisinin sunduğu karşılıklı sözlü ve yazılı bildirişim programlarda kullanılsa da doğal dil öğretimi yönteminin öngördüğü düzeyde bir etkileşimin olması imkânsızdır. Ancak bu yöntemin öngördüğü aşağıdaki öğretim yaklaşımlardan yararlanmak mümkündür:

- Öğrencilerin dinleme alışkanlıklarını kazanmalarına yönelik öğretim materyalleri hazırlanabilir.
- Hazırlanan materyallerin çeşitleri artırılarak, dinleme hedefine yönelik kazanımın gerçekleştirilmesi hızlandırılabilir.
- Öğrencilerin kelime ezberlemelerine yardımcı olmak amacıyla “sesli kumbara, sesli sözlük, kelime eşleştirme, kelime bulmacası, sürükle bırak” gibi web tabanlı dil öğretim materyalleri hazırlanabilir.

İşitsel- dilsel öğretim yöntemi: işitsel dilsel yöntem web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi amacıyla hazırlanan öğrenme programlarında sıkça başvurulan yöntemleri öğretim yaklaşımı olarak benimser. İşitsel- dilsel yönetime göre dil öğretiminde hedef kelime ve kural öğretmekten çok dili kullanmayı öğrenmek olmalıdır. Bu yöntemin dinle- konuş olarak belirlediği temel yaklaşım, ADP'nin eylem odaklı dil öğretim yaklaşımıyla örtüşmektedir. İşitsel- dilsel yönetime göre dil öğretiminde:

- Bilgilerin alışkanlık haline dönüşmesi için tekrar, taklit ve pekiştirmelere yer verilmelidir.
- Öğretilmesi hedeflenen dil, ana dille benzerlikler kurularak öğretilmelidir.
- Bu yöntemle hazırlanan programlarda, konuşmaların sürekli tekrarı diyaloglarla sağlanmalı ve farklı konuşma etkinliklerini içeren öğretim materyalleri hazırlanmalıdır.
- Dil bilgisi öğretiminin geri planda olması web tabanlı uzaktan öğretim yöntemini işitsel görsel yöntem açısından daha kullanışlı kılmaktadır.

Durumsal dil öğretim yöntemi: Durumsal dil öğretim yaklaşımı dili sosyal bağlam içerisinde öğretme yöntemini benimser. Dil öğrenme alışkanlık öğrenmeyle geliştirilebilir. Dil öğrenme doğal ortamda gerçekleşebilir. Bu yönüyle web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi için oluşturulan sanal ortamların durumsal dil öğrenme yönteminin öngördüğü yaklaşımlarla örtüşmediği görülmektedir. Ancak dinleme ediniminin sağlanması amacıyla hazırlanacak kısa video filmler ve diyalog metinlerinde, öğrencilerin doğal ortamda dil egzersizleri yapmaları sağlanabilir.

Tüm fiziksel tepki dil öğretim yöntemi: Tüm fiziksel tepki dil öğretim yaklaşımı temel düzeyde dilsel yeterlik kazanmayı ve bu kazanılan yeterliliğin ilerleyen aşamalarda planlı olarak geliştirilmesi yaklaşımını benimsemiştir. Dil edinimi

uygulama temeline dayalı olarak öğretilmelidir. Dilin temelde bir iletişim aracı olduğu gerçeğine sadık kalınarak, günlük hayattaki “sosyal dil” öğretimi hedeflenmelidir. Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim ortamlarında ADP'nin öngördüğü, A-1 ve A-2 seviyelerin günlük iletişim ortamlarında kullanılan dil öğretim hedefiyle tüm fiziksel tepki dil öğretim yönteminin benimsediği öğretim ilkelerinin örtüşüğünü görülmektedir.

İşbirlikli dil öğretim yöntemi: İşbirlikli dil öğretim yaklaşımı en çok kullanılan yöntemlerden biridir. Daha çok geleneksel öğretmen merkezli öğretim sistemlerinde sınıf ve akran arasındaki öğrenme ve öğretmeye dayalı dil öğretim yöntemini benimsemektedir. Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretim uygulamalarında işbirlikli öğrenme için oluşturulacak sanal sohbet odalarının, bu yöntemin öğretim temellerine karşılık geldiği görülmektedir. Gabbly Chat gibi sanal sınıf ortamları yaratılarak aynı sanal dil öğrenim ortamına üye olan kullanıcıların öğrendiklerini kendi aralarında işbirliğiyle geliştirebilecekleri ortamlar internet üzerinden sağlanabilir. Böylece dünyanın her yerindeki siteye üye kullanıcılar, öğrenmeyi düşündükleri hedef dil üzerinde iletişim kurabilir, soru sorabilir, konuşabilir ve öğrendiklerini tekrar ederek bildirişimde bulunabilirler.

Bilgisayar destekli dil öğretim yöntemi: Bilgisayar destekli dil öğretim yönteminin günümüzde eğitim sistemi içerisindeki etkinliği her geçen gün artmaktadır. İçinde bulunduğumuz çağ, bilginin hızla yayıldığı ve bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı bir çağdır. Elbette bunda bilişim teknolojilerinin gelişmesinin büyük katkısı vardır. Özellikle yirminci yüzyılın sonlarında hızla bir ilerleme kaydeden bilişim teknolojileri her alanda olduğu gibi eğitim alanında da etkinliğini göstermeye başlamıştır (Şahin ve Akçay, 2011) Teknolojinin gelişimine paralel olarak bilgisayarın eğitim sistemi içerisinde kullanılması da artmaktadır. Bununla birlikte bilgisayarla öğretim yöntemleri de gelişmektedir. Bilgisayar destekli öğretim yöntemleri eğitim- öğretim ortamlarında içerik aktarımı, araştırmalar, eğitim hizmetlerinin yönetimi, ölçme ve değerlendirme, rehberlik ve öğrenme- öğretme etkinliklerinde kullanılmaktadır (Tosun, 2006). 2005 yılında yapılan Türkçe Öğretimi Program değişikliğiyle yapılandırıcılık anlayışı benimsenmiş ve bu doğrultuda öğrenci merkezli yöntem, teknik ve materyallere ihtiyaç duyulmuştur. İnternet, bugün hayatımızın her alanında karşımıza çıkmaktadır. Büyük bir bilgi havuzu haline gelen İnternet'te her türlü bilgiye ulaşmak mümkündür. Öğrenenlerin en büyük bilgi edinme kaynaklarından biri olan İnternet'in eğitim- öğretimde kullanımına ilişkin çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların başını bugünün öğrencisinin ilgisini artıracak, araştırma yapmasını kolaylaştıracak, eğlenirken öğrenmesini sağlayacak İnternet tabanlı yöntemler çekmektedir (Akçay ve Şahin, 2012). Bu nedenle bilgisayarın etkin bir öğrenme aracı olarak kullanılabilmesi nedeniyle Türkçe eğitiminde de bilgisayar destekli eğitime yer vermek doğru bir yaklaşım olacaktır (Pala, 2006). Öğretmen bilgisayar kullanarak çok sayıda soru çözebilir, derslerinde işlediği konularla ilgili bilgileri eğitim-öğretim ortamına aktarabilir. Eğitim teknolojisi ışığında Türkçe öğretiminde genel olarak tekdüze bir şekilde tahta, tebeşir veya kalem, kitap ve defter notları gibi araçlarla yapılan uygulamaların ötesinde, teknolojinin getirmiş olduğu yeniliklerle, daha etkin bir öğretimin sağlanması gerektiği açıktır (Şengül & Yalçın, 2003). Türkçenin yabancı dil olarak web tabanlı ortamlarda öğretilmesi dünyanın değişik coğrafyalarında Türkçe öğrenmek isteyen insanlar için önemli fırsatla sunmaktadır. Yabancı dil olarak bilgisayar destekli Türkçe öğretimi için programlar hazırlarken ve web ortamları oluştururken yukarıda değindiğimiz dil öğretim yöntemlerinde yararlanarak etkin programlar hazırlanabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı dil olarak Türkçenin uzaktan öğretimi için hazırlanan öğretim programlarında kullanılacak öğretim yöntemlerinin ele alındığı bu araştırmanın sonucuna göre web tabanlı dil öğretimi için sadece bir öğretim yöntemine göre program hazırlanmayacağı görülmektedir. ADP'nin ortak öneriler çerçevesinin genel özelliklerinde de sadece bir kuram ya da bir yöneme kayıtsız şartsız bağlı kalınmaması gerektiği savunulmaktadır. Dil öğretimi konusunda bu güne kadar pek çok yöntem ve kuram geliştirilmesine rağmen web tabanlı uygulamalar için bu yöntemlerden "İletişimsel Yöntem, Kavramsal- İşlevsel Yöntem, İşitsel Görsel Yöntem ve Bilişsel Yöntem'in önerdiği öğretim ilkelerinin web tabanlı uzaktan dil öğretimi açısından kolaylıklar sağladığı görülmektedir.

Bilgisayar teknolojisinin her geçen gün yeni iletişim ve görsel olanaklar sunduğu günümüzde, bu teknolojik olanakların kullanıldığı, öğrenme ortamlarının oluşturulması tartışılmaz bir gerçektir. Bilgisayar destekli dil öğretimin yararlarını (Güzel ve Barın, 2013) bilgisayarın düzgün cümleler kurması, öğrencinin sınıf ortamında olmadan dil öğrendiği için sınıf içinde gülünç duruma düşme korkusu yaşamayacağı olarak belirtmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak web tabanlı ortamlarda öğretimi konusunda Türkiye'de sınırlı sayıda çalışma vardır. Yapılan çalışmaların bilimsel temele dayalı öğretim yöntemleriyle hazırlanması Türkçenin yabancılara daha sağlıklı öğretilmesi açısından yadsınamaz bir gerçektir. Bu alanda yapılan ve yapılacak çalışmalarda mevcut dil öğretim yöntemlerine paralel olarak "Bilgisayar Destekli Dil Öğretim Yöntemi- CALL" kullanılmalı ve bu yöntem geliştirilmelidir. Bilgisayar destekli dil öğretimiyle öğrencilere çevrimiçi okuma parçaları, görsel ve işitsel materyaller, kısa videolar, resimli ve hareketli üç boyutlu sözlükler, konuşma ve yazma geri dönüşümleri sağlayan oyun ve etkinlikler, işbirlikçi öğrenmeyi sağlama grup içi etkileşimler sağlamak mümkün olacaktır.

Web tabanlı uzaktan Türkçe öğretimi amacıyla yapılacak çalışmaların amacı ve hedef kitlesi belirlenmeli ve bu amaca uygun materyal tasarımları yapılmalıdır. Materyal tasarımları yapılamadan önce, kolaydan zora doğru giden bir müfredat hazırlanmalıdır. Hazırlanan müfredat küçük modüller halinde tasarlanmalı ve her modülün içinde "bilgi, beceri ve yetenek" kazanımlarını sağlayacak temel esaslar genel ifadelerle belirlenmelidir. Modüler öğretim, öğretimin, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlayan, kendi içerisinde bütünlüğü olan ve birbirlerini işlevsel olarak tamamlayan modüllerden oluşacak şekilde düzenlenmelidir (Uşun, 2012). Bu bağlamdan hareketle, oluşturulan müfredat programına uygun olarak ADP'nin önerdiği dil seviyelerine (A-1, A-2, B-1, B-2, C-1, C-2) göre içerikler yazılabilir. Yazılan içeriklere uygun olarak öğrenmeyi kolaylaştırıcı aşağıdaki materyaller eğitim teknolojileri tarafından konunun uzmanları gözetiminde hazırlayabilirler. Bu amaçla:

- Çevrim içi sohbet odaları
- Bulmacalar
- Kısa video filmler
- Seslendirilmiş diyaloglar
- Elektronik sözlükler
- Elektronik portfolyolar
- Boşluk doldurmalar
- Doğru sıralamayı bulma etkinlikleri
- Sözcük eşleştirmeler
- 3D kelime öğrenme oyunları
- Dinleme etkinlikleri
- Sözcük- resim eşleştirme

- Resim- sözcük eşleştirme
- Cümle- resim eşleştirme
- Resim- cümle eşleştirme
- Çoktan seçmeli sözcük oyunu
- Simülasyonlar
- Animasyonlar
- Sözcük alıştırtma oyunları
- Öğrenciyi motive edici ödüllendirme uygulamaları
- Sesli mesaj

gibi uygulamalar, tasarlanan ara yüz içerisinde Türkçe öğrenmek isteyen kullanıcılar için hazırlanabilir. Müfredat hazırlığından materyal üretimine uzanan süreç Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde adım adım takip edilmesi gereken bir süreçtir. Bu süreçte müfredat programları hedef ve amaçları tanımlarken, eğitim materyalleri bu spesifikasyonları ete kemiğe büründürürler (Nunan, 1988). Öğretim materyalleri hazırlanırken öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, düzeyi, bilgisayar kullanma deneyimleri de dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçay, A. ve Şahin, A. (2012). Webquest (Web Macerası) Öğrenme Yönteminin Türkçe Dersindeki Akademik Başarı ve Tutuma Etkisi. Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Uluslararası e-dergi. Cilt:2. Sayı. 2
- Alamargot, D. (2001). "L'acquisition des connaissances". In C. Golder, D. Gaonac'h (Eds.). Enseigner a des adolescents. Manuel de Psychologie. Coll. Profession Enseignant. Hachette Education.
- ADP (2012). Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Öğrenim, Öğretim Ve Değerlendirme. Frankfurt/main, Printed in Germany.
- Barnier, M. (2005). L'approche socio-constructive des apprentissages scolaires, Psychologie de l'éducation Theme 2.
- Cohen, D.K, McLaughlin, M.W ve Talbert, J. E, (Eds) (1993). Teaching for Understanding, Challenges for Policy and Practice. San Francisco. Jossey-Bass.
- Cullingford, C. (1990). The Nature of Learning. London. Cassel Educayional Limited.
- Demirel, Ö., Seferoğlu, S., Yağcı. E. (2001). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayıncılık
- Demirel, Ö. (1993). Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler Usem Yayınları, Ankara.
- Doğan, C. (2012). Sistematik Yabancı Dil Öğretim, Yaklaşımlar ve Yöntemler. Ensar Neşriyat. İstanbul.
- Doye, P. (1995). "Lehr- und Lernziele des Fremdsprachenunterrichts, In: Bausch / Christ /Krumm (Hrsg.) Handbuch Fremdsprachen-unterricht, Franke Verlag,Tübingen, s.161-166.
- Genç, A. (2000). Wörterbuch Paedagogik, Deutsch – Türkisch, Hacettepe Taş Kitabevi, Ankara.
- Güneş, F. (2007). Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma. Nobel Yayınları. Ankara.
- Güneş, F. (2014). Türkçe Öğretimi, Yaklaşımlar Modeller. Pegem Akademi. Ankara.
- Güzel, A., Barın, E. (2013). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. Akçağ Yayınları. Ankara.

- Newmann, F.M. (1993). Beyond Common Sense in Educational Restructring. The Issues Content and Linkage. Educatinal Researcher.
- Nunan, D. (1988). Principles for Designing Languge Teaching Mterials. Guidelines.
- ÖzdeN, Y. (2011). Öğrenme ve Öğretme. Pegem Akademi. Ankara.
- Resnick, L.B. (Ed) (1989). Knowing, Learning and Instruction: Eassays in honor of Robert Glaser. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Rogers, A. (1996). Teaching Adults. Buchingham. Open University Press.
- Rodriguez, S.A. (2004). Levolution des Methodologies Dans lenseignement du Français Langue Etrangere Depuis la Methodologie Traditionnelle Jusqua Nos Jours. Cuadernos del Mrques de San Adrian. Revista de Humanidades.
- Şahin, A., Akçay, A. (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Bilgisayar Destekli Eğitime İlişkin Tutumlarının İncelenmesi. Turkish Studies. Sayı.6, s. 910
- Şahin, T.Y. ve Yıldırım, S. (1999). Öğretim Teknolojisi ve Materyal Geliştirme. Ankara: Anı Yayınları.
- Şengül, M. & Yalçın, S. K. (2003). Eğitim Teknolojisi Işığında Türkçe Öğretimi, 3. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu Bildirileri. Doğu Akdeniz Üniversitesi Yayınları, 1,319-323.
- Springer, C. (1996). La Didactique Des Lnagues Face Aux Defis de la Formation Des Adultes. Paris. Ophrys.
- Uşun, S. (2012). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara